

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ในโลกปัจจุบันขณะนี้จะพบเห็นได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการรับรู้โดยทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบันและก้าวไปสู่อนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในจุดนี้เอง จึงนำมาด้วยสิ่งที่พึงประสงค์และในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ จึงทำให้มนุษย์ในปัจจุบันบางกลุ่มปรับตัวไม่ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก และมีมนุษย์บางกลุ่มที่สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนที่จะพัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันให้ได้มาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยและนำมาสู่การดำเนินชีวิตที่มีความสุขตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิตของตนเองให้จงได้ตามสิ่งที่ได้มุ่งหมายเอาไว้ โดยมีงานวิจัยค้นพบว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความสามารถในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสมองเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของสมอง รวมทั้งบุคลิกภาพ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ การแสดงออก อารมณ์ ก็อยู่ในสมองทั้งสิ้น (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544.หน้า 1) ปัญหาก็คือว่าเมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงจะทำอย่างไรให้มนุษย์แต่ละคนสามารถพัฒนาให้ตนเองสามารถรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงนั้นได้

การที่มนุษย์แต่ละคนจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นสำหรับในยุคโลกาภิวัตน์แล้วไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา (IQ) และความสามารถทางอารมณ์ (EQ) เท่านั้นจะต้องมีองค์ประกอบอย่างอื่นอีกด้วยที่จะส่งผลให้มนุษย์แต่ละคนประสบความสำเร็จในชีวิตได้ องค์ประกอบที่สำคัญนั้นก็คือ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ดังจะพบเห็นได้ว่าคนรุ่นใหม่อ่อนแอมากขึ้นทุกที เจอปัญหาอะไรนิดหน่อยก็ไว้วาย เนื่องจากโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก ได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ให้แก่มนุษย์มากมาย ชีวิตไม่เคยประสบกับความยากลำบาก เมื่อเจอปัญหาก็ก้าวไม่เป็น

ดังนั้นในปัจจุบันนี้จึงทำให้มนุษย์ได้ตระหนักเพิ่มมากขึ้น กับสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์เองที่จะทำอย่างไรให้ตนเองนั้นประสบความสำเร็จในชีวิตตามที่ตนเองได้คาดหวังเอาไว้ โดยจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่พบเห็นในปัจจุบันก็คือปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่กำลังก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว โดยในบางครั้ง ต้องใช้เวลาในการปรับตัว เป็นวัยที่อ่อนไหวกับปัญหาหรือสิ่งที่เผชิญกับปัญหา เป็นวัยที่จะต้องต่อสู้กับสภาพอารมณ์จิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมต่างๆที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่จึงจำเป็นต้องหาทางในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ดีให้ได้ เพื่อตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจของตนเอง แต่สำหรับบางคนที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ดีได้ก็จะเกิดความไม่พึงพอใจหรือเกิดความคับข้องทางจิตใจ ทำให้เกิดการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมได้โดยจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะปรากฏให้เห็นได้ เช่น ปัญหานักเรียนติดยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ นักเรียนที่ฆ่าตัวตายเพื่อหนีการเรียนที่ตกต่ำ นักเรียนที่ถอนห่างจากความรักแล้วคิด จะฆ่าตัวตาย เป็นต้น ซึ่งคนเหล่านี้ไม่สามารถใช้ศักยภาพหรือความเก่งของตนเองที่มีอยู่เนื่องจากคนอื่น ๆ ไม่ได้ให้ความร่วมมือ สาเหตุที่แท้จริงแล้วของคนเหล่านี้ก็คือมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ (ทศพร ประเสริฐสุข, 2542. หน้า90) และขาดความสามารถในการต่อสู้เผชิญฝ่าฟันอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชีวิต

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ) ตามแนวคิดของ Paul Stoltz (1997. p. 24) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูง จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลว ก็สามารถต่อสู้เอาชนะความล้มเหลวได้ เช่น บางคนที่สอบเอนทรานซ์ไม่ติดก็ยอมพ่ายแพ้ต่อชีวิตทั้งๆที่มีสติปัญญา ทรัพย์สิน หรือโอกาสเท่ากับคนสอบติด เมื่อศึกษาถึงภูมิหลังของเด็กเหล่านี้ จะพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จกับผู้ที่มีความล้มเหลวไม่มีสิ่งใดที่แตกต่างกันมากนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรู้ ความสามารถ อายุหรือความเฉลียวฉลาด แต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันคือการมีจิตใจที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และความคิดที่จะต่อสู้กับอุปสรรค มันทรา ธรรมบุศย์,(2544. หน้า13 อ้างอิงจาก Lakeen, 1987. Unpagged) โดยที่ความผิดพลาดล้มเหลวหลายๆครั้งบวกกันเข้าแล้ว ผลที่ได้รับ คือ ความสำเร็จ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า ความล้มเหลว + ... + ความล้มเหลว = ความสำเร็จ

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตของคนเราที่จะทำอะไรจึงจะสามารถที่นำพาชีวิตของตนไปสู่ความสำเร็จได้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีสิ่งที่ยากความสะดวต่อการดำเนินชีวิตจนบางครั้งสะดวกสบายจนเกินไปจนไม่รู้จักรับคำว่า "ความยากลำบากเป็นเช่นไร" ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าคนในสมัยก่อนกับคนในสมัยปัจจุบันนั้นในเรื่องของความอดทนต่อสู้กับความยากลำบากเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วคนในสมัยก่อนจะมีความอดทนต่อสู้กับความยากลำบากมากกว่าคนในสมัยปัจจุบันเพราะจะเห็นได้ว่าคนในสมัยก่อนจะช่วยเหลือตัวเองมากกว่าคนในสมัยปัจจุบันเพราะว่าเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตในขณะนั้นยังไม่ทันสมัย จึงส่งผลให้คนในสมัยก่อนมีความมานะอดสาหะต่อสู้กับความยากลำบาก และในบางครั้งต้องต่อสู้กับความล้มเหลวหรือความผิดหวังได้ซึ่งแตกต่างจากคนในสมัยปัจจุบันที่เมื่อมีปัญหา มีความทุกข์ ตกอยู่ในความยากลำบาก มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ ไม่ต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ หนึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นห่วงสำหรับคนในยุคปัจจุบันที่จะทำอะไรให้ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี นั้นมีเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งผลิตบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น วิเคราะห์เป็น มีทักษะระดับสูง มีจิตสำนึกต่อสังคม มีคุณภาพที่ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสภาพสังคมไทย(มหาวิทยาลัยนเรศวร, ตุลาคม 2546)

เนื่องจากความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) มีความสำคัญอย่างยิ่งดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่การที่จะพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) กับนิสิตนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) พบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู เป็นลักษณะพฤติกรรมการเลี้ยงดูของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ได้ปฏิบัติต่อตัวเด็กในลักษณะของการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครองมีความใส่ใจในการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู ดังเช่นที่ อารี รังสินันท์ (เกษร ภูมิดี, 2546. หน้า 26 อ้างอิงจาก อารี รังสินันท์, 2527. หน้า 167) ได้กล่าวว่า บิดา มารดา คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา การที่เด็กจะเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวกับเพื่อนฝูงได้ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ ก็เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา

บุคลิกภาพ เป็นลักษณะกริยาท่าทางที่แสดงออกเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็น และไม่ปรากฏให้เห็นนั้น ได้บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล ดังเช่น จุฑา บุรีภักดี (วินัส ภักดีนรา, 2546. หน้า 31 อ้างอิงจาก จุฑา บุรีภักดี, 2533. หน้า 13) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นลักษณะที่สิ่งจำเพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกทั้งโดยท่าทาง ความรู้สึกนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ตลอดจนกริยามารยาท การแต่งกายที่สุภาพ ดูงาม มีอุปนิสัยที่ดี มีความสำรวม อ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น มีน้ำใจ มีความเข้าใจผู้อื่น และวางตนได้เหมาะสม ในสถานการณ์ต่างๆ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความปรารถนาที่จะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความทะเยอทะยานสูง มีความกระตือรือร้นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ โดยทุ่มเทความพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังเช่น เมอร์เรย์ (เมธาวดี สังขะมาน, 2548. หน้า 51 อ้างอิงจาก Murrey, 1983) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะเอาชนะอุปสรรคโดยใช้ความสามารถและความมุ่งมั่น พยายาม ทำสิ่งที่ยากให้บังเกิดผลดีที่สุด และรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

การมุ่งอนาคต เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคาดการณ์ไว้ และรู้จัก การวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในอนาคต รู้จักการรอคอยผลที่เกิดขึ้นในอนาคต และมีความเพียรพยายามที่ในปัจจุบันเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต ดังเช่น แมคฮอลล์ (นาตยา ปิลันธนาพันธ์, 2531. หน้า 18 อ้างอิงจาก McHale, 1969. p.3) กล่าวว่าอนาคตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับสภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์สามารถ อยู่รอดได้เพราะความสามารถของเขามีสู่ในปัจจุบัน อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่เขา ได้รับในอดีต โดยนำสิ่งดังกล่าวเหล่านั้นเข้ามาประกอบเข้ากับการพิจารณาสิ่งที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต

อัตมโนทัศน์ เป็นลักษณะแสดงถึงความคิด ความรู้สึก เจตคติค่านิยมที่บุคคลมีต่อตนเอง ในด้านต่าง ๆ อันที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการรับรู้ เกี่ยวกับตนเองในด้านสติปัญญา ความคิด ทักษะ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังเช่น เจอร์ซิลด์ (Jersild, 1973. p.7) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์คือโลกภายในของบุคคลซึ่งเป็นผลรวมของความคิด ความรู้สึกที่ทำให้บุคคลรับรู้ถึงความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะทางกาย สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด นิสัย ความประพฤติ และค่านิยม

ความเครียด เป็นภาวะที่ร่างกายและจิตใจถูกคุกคามจากสถานการณ์ภายนอก และสภาพภายในของบุคคล เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังเช่น จอห์นสัน (กรรณิการ์ ค่ายหนองสรวง, 2541.หน้า11 อ้างอิงจาก จอห์นสัน Johnson, 1990.pp.243-245) กล่าวว่า ความเครียด เป็นการตอบสนองของร่างกายโดยทั่วไป หรือไม่เฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นสัญญาณให้รู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเหมาะสมเพื่อที่จะได้กลับคืนสู่ภาวะปกติ อารมณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเครียดได้แก่ ความโกรธ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียดในระดับสูง อาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกาย

ความรับผิดชอบ เป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ มีความสำนึกในหน้าที่การงาน และยอมรับผลการของการกระทำด้วยความเต็มใจ เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น จนบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย จันทรา พวงยอด (2543. หน้า 3) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตนในการเรียน และการยอมรับผลการกระทำของตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ทั้งทางตรงและทางอ้อมของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 17 – 20 ปี นับว่าเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของวัยรุ่นตอนปลายกับเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น และเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นนักเรียนมาเป็นนิสิต ซึ่งย่อมมีความแตกต่างด้านการเรียน และลักษณะการดำเนินชีวิตของนิสิตโดยเฉพาะนิสิตชั้นปีที่ 1 เมื่อได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนย่อมต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างน้อยนิสิตต้องมีปัญหาในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมแห่งใหม่ที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) เป็นอย่างไร
2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ควรจะมีรูปแบบเป็นเช่นใด

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายทั่วไปคือพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1

โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้

1. ได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1
2. เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ให้เหมาะสม
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการในการวิจัย คือ นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4,266คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 460 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรแฝง จำนวน 7 ตัว ได้แก่

1.1 การอบรมเลี้ยงดู วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัว ได้แก่

1.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

1.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

1.1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

1.2 บุคลิกภาพ วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัว ได้แก่

1.2.1 บุคลิกภาพแบบห้วนใจ

1.2.2 บุคลิกภาพแบบแสดงออก

1.2.3 บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง

1.2.4 บุคลิกภาพแบบยอมรับผู้อื่น

1.2.5 บุคลิกภาพแบบมีสติ

1.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 1 ตัว คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.4 การมุ่งอนาคต วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 1 ตัว คือ การมุ่งอนาคต

1.5 อึดทนในทัศนวิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัว ได้แก่

1.5.1 การเรียน

1.5.2 อารมณ์

1.5.3 ความสัมพันธ์

1.6 ความเครียด วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัว ได้แก่

1.6.1 ความวิตกกังวล

1.6.2 ความซึมเศร้า

1.6.3 ความหงุดหงิด

1.6.4 ลักษณะอาการที่เกิดขึ้นกับร่างกาย

1.7 ความรับผิดชอบ วิเคราะห์ได้จากตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 2 ตัว ได้แก่

1.7.1 ความรับผิดชอบต่อนตนเอง

1.7.2 ความรับผิดชอบต่องสังคม

2. ตัวแปรเกณฑ์ที่เป็นตัวแปรแฝง จำนวน 1 ตัว คือ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) วิเคราะห์ได้จากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัว ได้แก่

2.1 ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค

2.2 ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค

2.3 ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค

2.4 ความสามารถอดทนต่ออุปสรรค

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) หมายถึง การที่บุคคลนั้นสามารถอดทนต่อความยากลำบากในเหตุการณ์ที่ถูกกรุมเร้าด้วยปัญหาต่าง ๆ และสามารถควบคุมเหตุการณ์ไว้ได้ แล้วหาทางแก้ไขฟันฝ่าปัญหา อุปสรรคเหล่านั้นไปได้ด้วยดี ซึ่งมุ่งวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ทั้ง 4 ด้าน คือ

1.1 ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมสถานการณ์ต่างๆที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหา โดยมีความเข้าใจและสามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างมีสติ

1.2 ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้และนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์พยายามหาทางแก้ไขปัญหาลดอุปสรรค โดยตระหนักถึงการกระทำของตน พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อปัญหานั้น และไม่ผลักภาระการกระทำของตนเองไปให้กับคนอื่น

1.3 ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะรับรู้ถึงระดับของอุปสรรคที่เกิดขึ้น และพร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นของอุปสรรค ไม่ทำให้ปัญหาเล็กลายเป็นปัญหาใหญ่และไม่คิดว่าปัญหานั้นคือจุดจบของชีวิตที่ไม่มีทางออก

1.4 ความสามารถอดทนต่ออุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่อดทนต่อปัญหาต่างๆ และความยืดหยุ่นของปัญหา

2. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ได้ปฏิบัติต่อตัวเด็กในลักษณะของการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับผู้ปกครองมีความใส่ใจในการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู ในลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกันโดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณเองถูกเกลียดชัง ไม่เอาใจใส่ ไม่สนับสนุนส่งเสริมหรือให้คำปรึกษาแนะนำ ส่วนมากจะดุด่า ตาหนี ลงโทษ ไม่มีเหตุผล ไม่มีความผูกพันต่อกันและปล่อยปละละเลย

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ได้ปฏิบัติต่อตัวเด็กอย่างยุติธรรม มีเหตุผล เป็นระบบ ไม่เข้มงวดกวดขันเกินไป รับฟังความคิดเห็นของเด็กและยอมรับในความสามารถ มีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมด้านความคิดอย่างอิสระ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรืออยากทำ ถ้าจะทำอะไรต้องได้รับการอนุญาตจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเสียก่อน ถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบข้อบังคับอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าคุณเองมีความเป็นเด็กอยู่ตลอดเวลา

3. บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะกิริยาท่าทาง เฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและไม่ปรากฏให้เห็นเป็นการบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งมุ่งวัดบุคลิกภาพทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ความหวั่นไหว บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านความหวั่นไหวสูง หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงความวิตก เกิดความโกรธได้ง่าย เศร้าหมอง ซ้ำอ้าย ไม่สามารถควบคุมความอยากความปรารถนาของตนจากสิ่งกระตุ้นต่างๆตกใจเสียขวัญ เมื่อต้องเผชิญกับภาวะฉุกเฉิน บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านความหวั่นไหวต่ำ หมายถึง บุคคลที่มีความผ่อนคลาย เกิดความโกรธได้ยาก ไม่เกิดความรู้สึกสะเทือนใจง่ายไม่ติดขัดกับสถานการณ์ทางสังคม มีความสามารถด้านทานต่อความกดดัน สามารถควบคุมตนเองได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2 การแสดงออก บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านการแสดงออกสูง หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึง ความเป็นมิตร มีลักษณะน่าคบ ชอบอยู่ในวงสมาคม โดดเด่นท่ามกลางกลุ่มคน แคล่วคล่อง ปราปรณาความตื่นเต้น หัวเราะง่าย บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านการแสดงออกต่ำ หมายถึง บุคคลที่แสดงออกถึง มีพิธีรีตองมาก หลีกหนีจากสังคม ชอบเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง ไม่เร่ร่อน ไม่มีความต้องการแสวงหาสิ่งที่จะทำให้เกิดความตื่นเต้น เจยเมย ต่อสิ่งต่าง ๆ

3.3 ความเปิดกว้าง บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านความเปิดกว้างสูง หมายถึง การที่บุคคลมีความเปิดกว้างในการดำเนินชีวิตเต็มไปด้วยจินตนาการ ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของ ศิลปะและความสวยงามเห็นความสำคัญของอารมณ์ว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต เต็มใจที่จะทดลองทำกิจกรรมที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เคยทำ มีความพึงพอใจในการคิดที่แตกต่างไปจาก หลักการ ชอบที่จะตรวจสอบความเชื่อค่านิยมที่สังคมเลื่อมใส บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านความ เปิดกว้างต่ำ หมายถึง บุคคลที่มีความเปิดกว้างในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ขาดความรู้สึก ต่อศิลปะและความงาม มีความรู้สึกทางอารมณ์น้อย ชอบยึดติดกับการกระทำที่เคยใช้ได้ผล ถูกปิด กั้นความสามารถโดยการยึดติดกับหลักเกณฑ์ ต่างๆยอมรับสิ่งที่นับถือกันมาจนเป็นประเพณี

3.4 การยอมรับผู้อื่น บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านการยอมรับผู้อื่นสูง หมายถึง การที่บุคคลมีความไว้วางใจผู้อื่น ปฏิบัติกับผู้อื่นตรงไปตรงมา เต็มใจช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ อ่อนน้อมถ่อมตนสามารถที่จะผ่อนปรนประนีประนอมกับผู้อื่น เห็นอกเห็นใจห่วงใยผู้อื่น บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านการยอมรับผู้อื่นต่ำ หมายถึง บุคคลที่มักตั้งข้อสงสัยว่าผู้อื่น ไม่ซื่อตรง ปฏิบัติกับผู้อื่นไม่บริสุทธิ์ใจ มุ่งสนใจแต่ตัวเอง หยิ่งทะนงตัว ไม่ผ่อนปรนกับผู้อื่น ไม่มีความรู้สึก เมตตาสงสารผู้อื่น

3.5 การมีสติ บุคคลที่มีองค์ประกอบด้านการมีสติสูง หมายถึง การที่บุคคล มีการเตรียมการสำหรับการจัดการกับชีวิตของตน มีระเบียบ ยึดมั่นตามหลักจริยธรรม มีมโนธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีวินัยในตนเอง คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ บุคคลที่มีองค์ ประกอบด้านการมีสติต่ำหมายถึง บุคคลที่มักทำสิ่งต่างๆ อย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มีระเบียบ แบบแผนไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนต่อเรื่องราวต่างๆปราศจากจุดหมาย ไม่สามารถควบคุมตนเอง เพื่อที่จะทำในสิ่งที่ต้องการให้บรรลุ ชอบทำสิ่งต่างๆอย่างเร่ร่อน ลวก ๆ

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ลุส่งไปด้วยดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความทะเยอทะยานสูง มีความกระตือรือร้นที่จะเอาชนะ อุปสรรคต่าง ๆ โดยทุ่มเทความพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. การมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคาดการณ์ไว้ และรู้จักการวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย ในอนาคต รู้จักการระบอผลที่เกิดขึ้นในอนาคต และมีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

6. อัจฉริยะ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติและค่านิยมที่บุคคลมีต่อตนเอง ในด้านต่างๆ อันที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการรับรู้ เกี่ยวกับตนเองในด้านสติปัญญา ความคิด ทักษะ ความสามารถในด้านต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

6.1 การเรียน หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติและค่านิยมที่บุคคลมีต่อตนเอง ในด้านสติปัญญา ทักษะ ความสามารถในด้านต่างๆ

6.2 อารมณ์ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติและค่านิยมที่บุคคลมีต่อตนเอง ในด้านความกดดันทางอารมณ์ ความเครียด ความสุข ความภาคภูมิใจ ความเบื่อหน่าย

6.3 ความสัมพันธ์ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติและค่านิยมที่บุคคล มีต่อตนเองในด้านการคบเพื่อน การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และการเข้าสังคม

7. ความเครียด หมายถึง ภาวะที่ร่างกายและจิตใจถูกคุกคามจากสถานการณ์ภายนอก และสภาพภายในของบุคคล เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งมุ่งวัด องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

7.1 ความวิตกกังวล หมายถึง การคิดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอาการทางสรีระร่วมด้วย เช่น ความตื่นเต้นสั่นกลัว คิดสับสน

7.2 ความซึมเศร้า หมายถึง อารมณ์เศร้า รู้สึกหดหู่ ว้าเหว่ เบื่อหน่าย กลุ้มใจ มีความรู้สึกท้อถอย รู้สึกหมดหวังในชีวิต

7.3 ความหงุดหงิด หมายถึง อารมณ์โกรธ น้อยใจ หุนหัน พลันแล่น ไม่สบายใจ อารมณ์เสีย เกรี้ยวกราดที่เกิดขึ้นมากเกินปกติเมื่อมีอะไรมากระทบไม่สมเหตุผล

7.4 ลักษณะอาการที่เกิดขึ้นกับร่างกาย หมายถึง สิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น ใจสั่น มือสั่น นอนไม่หลับ เจ็บป่วยโดยไม่มีสาเหตุ

8. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร พยายาม ละเอียดรอบคอบ มีความสำนึกในหน้าที่การงาน และยอมรับผลของการกระทำ ด้วยความเต็มใจ เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น จนบรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย ซึ่งมุ่งวัดความรับผิดชอบออกเป็น 2 ด้านคือ

8.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์ และปลอดภัยจากอันตรายอยู่เสมอ รู้จักประพฤติ ปฏิบัติ ให้เหมาะสม รู้จักประมาณในการใช้จ่าย และมีความประหยัด สามารถจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม สำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหา หรือไม่ เข้าใจบทเรียนก็พยายามซักถามอาจารย์ผู้สอนให้เข้าใจ หมั่นศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่เรียนในห้อง เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ และยอมรับการกระทำของตนเอง

8.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงพฤติกรรม การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถาบัน ชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัย อยู่อย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยของสังคม ให้ความรู้ และช่วยเหลือสังคมตามความสามารถของตน รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ และชื่อเสียง ประพฤติและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคม รักษาสาธารณสมบัติ ของสถาบัน ชุมชน และสังคม ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของสถาบัน ชุมชน และสังคม รวมทั้ง บำเพ็ญประโยชน์ และสร้างสรรค์ความเจริญให้กับสถาบัน ชุมชน และสังคม

9. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง รูปแบบที่มีเส้นโยงแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเหตุที่เป็นทั้งตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายในไปยังตัวแปรผลที่เป็นตัวแปรภายใน

10. ข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างโดย กำหนดให้แสดงความคิดเห็นด้วยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของตัวแปรแฝงผ่าน ตัวแปรที่สังเกตได้

11. ตัวแปรแฝง หมายถึง ตัวแปรที่ไม่สามารถวัดค่าออกมาได้โดยตรง จำเป็นต้องวัดค่า ผ่านตัวแปรที่สังเกตได้ แทน

12. ตัวแปรสังเกตได้ หมายถึง ตัวแปรที่แสดงผลหรือพฤติกรรมการแสดงออก ซึ่งสามารถวัดและแปลค่าออกมาเป็นตัวเลขได้